

pinnan alta

Mitä tapahtuu todella?

Palstalla pannaan mutkat suoriksi ja paljastetaan olennainen.

Julkista keskustelua on alkanut yhä enemmän hallita jatkuva ja laajentuva kriisintunne.”

Timo Harrikari, YTT, tutkijatohtori, Yhteiskuntapolitiikan laitos, Helsingin yliopisto

Edellinen lama horjutti vakaata lapsi- ja perhepolitiikkaa – miten käy nyt?

Suomalainen lapsi- ja lapsiperhepolitiikka on muuttunut merkittävästi viimeisen parinkymmenen vuoden aikana. Talouselämän edellinen aallonpohja 1990-luvulla oli sen suhteen vedenjakaja.

Lamavuodet olivat hämmennyksen ja neuvottomuuden aikaa. Silloin lapsiperheisiin kohdistuva poliittinen kiinnostus romahti. Julkisen rahoituksen lisäämiseen ja ongelmien rakenteelliseen ehkäisyyn perustuneet lapsi- ja perhepoliittiset tavoitteenasettelut kyseenalaistuivat. Enää ei korostettu lapsiperheiden tulonsiirtojen kasvattamista tai universaalien palvelujärjestelmien laajentamista.

Laman jälkeen lapsiväestöä koskeva poliittinen ja julkinen kiinnostus lisääntyivät, mutta sen sävy muuttui. Perinteiset lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskeneet sosiaali- ja sivistyspoliittiset tavoitteet alkoivat saada rinnalleen julkisen huolen säilyttämää pahoinvointipuhetta. Poliitiikan kentillä ja kansalaisyhteiskunnassa sen yleistymisen kytkeytyi monitasoiseen konservatiivikehdyntään, joka syntyi vastareaktion laman aikaiselle neuvottomuudelle. Se oli voimakkaimmillaan 2000-luvun vaihteen molemmin puolin.

Eduskunnassa kokoomus ja keskusta ottivat 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun oppositiopolitiikkansa välineiksi sellaisia kristillisten perinteisiä moraaliteemoja kuin nuorisoriikollisuus, nuorten päihteiden käyttö ja lasten mielenterveysongelmat. Erilaisia ”huolen tematiikkoja” käsitteleviä eduskuntaesityksiä oli vielä vuonna 1992 kolme prosenttia, mutta vuonna 2005 jo neljännes kaikista lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskevista esityksistä. Tätä taustaa vasten ei ehkä ole yllätys, että nykyisessä hallitusohjelmassa lap-

sia, nuoria ja lapsiperheitä koskevan hyvinvoinnin politiikkaohjelman keskeiseksi tavoitteeksi asetetaan pahoinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäiseminen ja vähentäminen.

Kansallisen politiikkamuutoksen rinnalla kunnissa levisivät 2000-luvun alkupuolella paikalliset rikoksantorjuntaohjelmat ja *Koko kylä kasvattaa* -hankkeet, jotka ottivat eduskunnasta tutut huolenteemat pääkohteikseen. Niille olivat tunnusomaisia myös matalaa toleranssia heijastelleet uudentyyppiset näkemisen ja reagoimisen tavat. Lapsia ja nuoria ympäröivää ”huolestuttavaa” todellisuutta ja myös heitä itseään alettiin yhä enemmän tarkastella riskejä tunnustavan ja arvioivan ”linssin” läpi.

Muutoksen taustaksi rakentuu yhteiskuntapolitiikan suunnanmuutos, jossa niukkuutta painottanut ”megarationaliteetti” kehotti kohdistamaan julkisia resursseja entistä tehokkaammin. Uudenlaisiksi reagoimisen tavoiksi ilmaantuivat muun muassa erisävyiset varhaisen, nopean ja tuntuvan puuttumisen toimintaorientaatiot, nollatoleranssihankkeet, nuorten kotiintuloajat ja muut ”yhteiset” pelisäännöt sekä ”hukassa olevien” vanhempien ”herättely” ja aktivointi.

Lapsi- ja lapsiperhepolitiikassa on siten tapahtunut merkittävä yhteiskunnallisen ilmapiirin muutos, jossa julkista keskustelua on alkanut yhä enemmän hallita jatkuva ja laajentuva kriisintunne. Jokelan ja Kauhajoen kouluampumistapaukset ovat tehneet politiikan ja kulttuurieetoksen muutoksen entistä näkyvämmäksi. Se on kuitenkin ollut huomattavasti pidempiaikainen prosessi kuin päivänpolttava keskustelu esittää.

Vaikka pohjoismaiseen hyvinvointieetokseen nojautunut lapsi- ja lapsiperhepolitiikan juonne on

edelleen vahva ja se on monilla tavoin koodattu lapsuuden ja nuoruuden instituutioihin, uudenlaisesta poliittisen hallinnan strategiaa on tuotu voimakkaasti Suomeen runsaan vuosikymmenen aikana. Sille on tunnusomaista huolten näkeminen, riskien arviointi ja puuttuminen reagoimisen tapana.

Kun edessä näyttää olevan uusi talouden aallonpohja, herää kysymys, olisiko edellisestä kokemuksesta opittavissa lapsi- ja perhepolitiikassa. Tästä on syytä kantaa erityistä huolta nykyisessä poliittisessa ja yhteiskunnallisessa ilmapiirissä, joka on taipuvainen näkemään lapsiväestön joko kansantalouden resurssina tai painolastina sen sijaan, että ikäkaudella olisi itseisarvo sinänsä. Välineellistävänä näkökulmana saattaa olla omiaan lisäämään lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuvaa suvaitsemattomuutta.

Toisaalta viime vuosien runsaan kiinnostuksen vuoksi lapset ja lapsiperheet eivät ehkä jää samalla tavalla ”isojen asioiden” jalkoihin kuin edellisen notkahduksen aikana. Ehkäpä yhteisvastuu lapsista ja lapsiperheistä kestää tällä vuosituuhannella suhdannevaihtelut aiempaa paremmin. ●